

Capella de la Mare de Déu de Monserrat

Sant Quirze de Besora

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: C/ de Bellmunt S/N
Emplaçament A la part sud-oest de la fàbrica de Can Guixà. Hi ha unes escales a través d'un portal que condueixen a la capella
Alçada: 564,8

Coordenades:

Latitud: 42.098375213351
Longitud: 2.2264783125399
UTM Est (X): 436037
UTM Nord (Y): 4660989

Classificació

Número de fitxa 08237 - 93
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Eclecticisme Modernisme
Segle XIX
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Indret molt ben conservat i mantingut pels veïns de la zona que en tenen cura i la mantenen en culte netejant l'entorn de vegetació i fulles i del manteniment de la capella.
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Accés Obert
Ús actual: Religios/Cultural
Titularitat Privada
Titular: 08237A004000120000BE
Autoria de la fitxa Pere Cascante Torrella

Descripció

Indret enjardinat situat al costat de la fàbrica de can Guixà i sota del carrer de Bellunt en una zona situada damunt del túnel del carcavà que cobreix el canal que desemboca al Ter. S'hi accedeix per una petita porta oberta en una tanca que delimita del recinte i en el que hi ha el nom de capella de Montserrat escrit al seu damunt amb colors molt llampancs. És el groc, verd, vermell i blau i emmarcada per una sanefa en dent de serra amb els mateixos colors. La porta dona pas a un petit corredor amb escales de pedra que comunica amb els jardins de la capella amb antigues fonts d'aigua, avui seques que regaven la zona i li donaven un aire fresc i acollidor. Avui dia aquestes fonts no ragen i el lloc és ocupat per un canyissar. La capella s'obre al fons de tot aprofitant un angle del recinte on es situa damunt del carcavà del canal i disposada a manera de "gabled". en aquest angle. La part frontal és completament oberta en tres arcs de mig punt de fusta de diferent mida ja que s'adapten als pendents de cada vessant de la teulada i que el del mig genera un retranqueig il·luminat per finestres de les mateixes característiques que les de les parets laterals i decorades amb vitralls de colors. La coberta és metàl·lica amb planxes de zinc. Els arcs descansen damunt una mena de podi on s'assenta i al que se li accedeix per dues escalinates a cada costat, protegides per baranes amb barrots de forja tornejats i passamà recte. Al davant hi ha un altar on hi ha la imatge de la "Moreneta" amb la muntanya de pedra al darrere i damunt d'un frontal on hi ha alguns dels apòstols amb tècnica neo-bizantina. La capella està il·luminada per vitralls de colors oberts a les parets laterals en forma de finestres d'arcs de mig punt amb barretes emmarca vidres i la part superior en forma de ventall. S'emmarquen en sèries de quatre i juntes formen una mena de semi cúpula que cobreix la capella. El sostre a imitació fusta és de color blau clar amb les bigues policromades com també ho està tot el sostre i part frontal i amb un estil "modernista" i eclèctic. A cada costat de la capella hi ha plafons de rajola de ceràmica vidriada amb imatges de Sant Jordi i de la Verge. A la part inferior i sota de l'altar hi ha les lletres de "Homenatge a la verge de Montserrat" i l'any 1958. Justa al davant hi ha un seguit de bancs laterals amb roques al voltant simulant les muntanyes de Montserrat i integrades al jardí de la capella en un únic ambient arquitectònic i paisatgístic. Tot l'espai està enjardinat amb sequoies, teixos, pollancre, boixos.

Observacions:

Indret de gran bellesa que guarda moltes relacions amb altres jardins situats al costat de les fàbriques i que els amos van construir per oferir serveis religiosos i convidar al repòs als seus treballadors. De fet la capella guarda relacions amb la veïna de Lourdes situada al costat de la fàbrica de Can Trinxet i erigida en un paratge al seu costat prop del riu i en una verneda.. També s'assembla als jardins de ca l'Artigas a la Pobla de Lillet o els jardins de la torre de Cal Pons a Puig-Reig.

de la capella en procedeix la llegenda

Existeix la llegenda del Crist de Can Guixà, on s'explica que la fàbrica tenia annexa a l'edifici una capella. Quan els obrers demanaven augment de jornal, els hi feien anar en comitiva. Primer es resava, després l'amo amb veu patètica i servil, adreçant-se a la imatge del Crist crucificat, exclamava: "Senyor!!! Senyor!!! Volen més sou. Què els puc donar? Decidiu, Senyor!!!"

El Crist estava trucat i, amb uns cordills, pel darrere l'altar, podien moure-li el cap. Si volien feia el gest de sí, o feia el de no. Com mai un Déu, almenys un Déu de guix, estava al servei de l'amo. S'arribava al regateig. Llavors l'amo pidolava: "I si en lloc de deu, Senyor, els en donéssim cinc?" Alguna vegada, el Crist amb el cap feia que sí, en senyal d'acceptar la proposta, i tothom tornava a resar amb posat d'agraïment.

Història

La història de la capella va vinculada a la veïna fàbrica de Can Guixà.

Les primeres referències que tenim de la família Guixà són de 1813 quan apareix la figura de Josep Guixà i Tous, natural d'Igualada i amb antecedents de tradició tèxtil que es remunten des de l'any 1777 i que després de muntar una fàbrica a Manlleu el trobem instal·lat a Sant Quirze on al 1860 munta una fàbrica de cotó al capdavant del Carrer Torelló en una peça de terra que havia comprat a Pau Vinyes a la zona que es denominava "les vinyes". (Serrallonga. Ob. cit. p-79, Cabana, F, 1994 p- 399-400). Aquesta indústria tenia 42 operaris que feien moure 9 cardes i 2880 fusos moguts per aigua que es va aconseguir amb la construcció d'una resclosa a sota del denominat "malpas" i amb una inversió de 292.800 rals (16.640 ptes). D'aquesta fàbrica en conservem la imatge d'una vista general del 1880 i publicada en un programa de la festa major (Ajuntament de Sant Quirze de Besora, 1995) i corresponia amb una fàbrica de planta rectangular i composta de PB+2p i coberta a dues vessants amb el carener perpendicular a la façana. S'observa que està tancada darrere murs del carrer Torelló i a la planta baixa hi han dues arcades del carcabà. Poc després arribà el germà de Josep, Francesc que actuarà com a majordom de la fàbrica i tindrà residència al carrer de Sant Josep 1, és a dit dins de la mateixa fàbrica. Aquesta fàbrica que abastava el territori de Sant Quirze i entorns va tenir una curta durada ja que va clausurar el 1866. La fàbrica dels Guixà i en concret la figura de Josep va tenir ressò a la població ja que va finançar obres com la portada d'aigua de la Font de la Petja, la pavimentació dels carrers, la construcció de l'hospital, l'escola.... El seu domicili era a la Plaça Major núm. 3. A banda d'aquesta fàbrica del carrer Torelló n'existien altres com la de Joaquim Gros precedent a Guixà i primera instal·lació fabril de Sant Quirze amb 1600 fusos moguts per aigua,, Antoni dot amb 1 batan, , 1 tondosa 1 màquina per netejar (moguts per aigua) que faria al·lusió al molí nou i vinculada a la indústria llanera i Joaquim Gros amb 1600 fusos moguts per aigua. (Serrallonga ob. cit. p-213).

Després de donar de baixa aquesta fàbrica degut a la crisi de la indústria tèxtil cotonera seguida d'una crisi financera, el 1872 trobem una nova societat Tous Guixà y CIA que no era ni més ni menys la SS Tous i Cia amb 18 cardes i 4380 fusos als locals de Can Guixà, potser a la nau primerenca que hem descrit unes línies més amunt. Els Guixà i el Tous tenien vincles amb els Llanas, empresaris de Manlleu i fortament lligats a importants financers de Barcelona. Val a dir que la família dels Tous era una de les grans famílies Igualadines que es van enriquir fora de la seva ciutat. Així i a tall d'exemple Nicolau Tous i Soler era un conegut filador de Barcelona i el seu fill Nicolau Tous i Miralpeix serà l'home fort de la Maquinista Terrestre i Marítima de Barcelona (DDAA. 1996. Retalls d'història del segle XIX). Consultant les matrícules industrials a l'arxiu històric de Sant Quirze podem veure com es va donant d'alta l'any 1876 Tous Guixà y Cia amb 9 cardes i 6700 fusos, el 1878 es donen de baixa 9 cardes, el 1879, 50 telers, el 1881 9 cardes, 6700 fusos i 100 telers moguts per aigua, el 1884, 6800 fusos, 124 telers i un taller d'ajust i el 1887 només hi ha 2600 fusos i 20 telers. Els altres desapareixen (es dona de baixa part de la fàbrica) . El 1888 es tornen a donar d'alta 5240 fusos i 60 telers que es veuen incrementats el 1889 amb 7840 fusos i 80 telers, el 1891 passen a ser 7290 fusos i 100 telers, el 93 hi ha un augment de 810 fusos que al 1898 arriben a ser un total de 8100 , 136 telers. El 1903 s'electrifica la fàbrica que continua la seva alta producció en els anys que segueixen a continuació 1904 amb 7824 fusos de filar. 166 telers mecànics. Al 1906 a l'empresa s'hi suma Jeroni Guixa a part Tous i Guixa i Cia el qual representa un 10% de 2662. Aquesta empresa es dona de baixa el 1908 amb 7824 fusos, 106 telers, 1 màquina de parar, serralleria i enllumenat elèctric. Es dona de baixa el 1909 i el 1910 apareix amb el nom de Guixà Bonet i Franch amb 45000 fusos de filar i retòrcer , 90 telers mecànica moguts per la força de l'aigua, 1 màquina de parar, serralleria, electrificació...que el 1911 passa a tenir 6000 fusos de filar i 170 telers mecànics. El 1914 en són 7000 fusos i el 1915 són 7800. El 1919 es dona de baixa Guixà Bonet i Franch amb 9840 fusos de filar 280 de tòrcer, enllumenat per donar pas a Hilaturas Guixà S.A que perdurarà fins el 1987. Ara bé a la fàbrica Guixà hi trobem altres empreses com ara el 1909 Antoni Cuadrench amb 276 fusos de filar i retòrcer. Els Cuadrench tenen una curta durada

a les instal·lacions de can Guixà ja que el 1912 es donen de baixa. L'aparició d'altres empreses a dins d'un mateix complex fabril era habitual per poder aprofitar les mateixes naus, salt d'aigua etc. (Serrallonga,1998. Ob. cit, AMSQB. Matricules industrials)

A banda els empresaris Guixa van estar vinculats amb l'ajuntament de Sant Quirze finançant obres com l'escorxador o la casilla i les seves fàbriques van protagonitzar algunes revoltes del moviment obrer com ara les queixes de 1860 i 1862 per millorar les condicions salarials molt baixes, l'explotació de dones i nens. El 1869 es documenta una vaga a Can Guixà ja que per una banda els empresaris es senten abandonats de la fidelitat dels treballadors "falta de respeto y subordinación a las autoridades" i per l'altra els treballadors reclamen millors salarials i millors condicions en el treball. El 1906 i 1908 hi torna a haver vagues per recamar millors condicions laborals. el 1908 hi ha un dur enfrontament del proletariat i els encarregats de les fàbriques. La setmana tràgica seguida dels enfrontaments hi van ser constants a la vila de Sant Quirze.

L'any 1987 la fàbrica de "hilaturas Guixa. S.A" tancava definitivament davant la crisi del tèxtil i la impossibilitat de competir amb les països asiàtics. L'any 1992 un incendi destruí part de les naus i el 1997 es va enderrocar la xemeneia. Avui dia és un espai desolat i completament abandonat

A diferència de la fàbrica la capella s'ha mantingut en ús i en bones condicions gracies a la tasca desinteressada dels veïns de Sant Quirze que en tenen cura i la mantenen en condicions.

Bibliografia

ANGLADA ALBERT, 2019. Poder i diners de la Jet-set d'osona el Ripollès i el Bages, el Vallès Oriental, la Garrotxa i la seva relació amb Barcelona. Vol III. Crònica de l'alta societat local.

CABANA, FRANCESC. 1192-94. Fàbriques i empresaris. Els protagonistes de la revolució industrial a Catalunya. Gran Enciclopèdia catalana . Vol II 420-421.

ESPADALER PARCERISSAS, R ;1995.El tèxtil fil conductor de la nostra història. Programa de la Festa Major. Ajuntament de Sant Quirze de Besora.

GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE CULTURA. Inventari de Patrimoni arquitectònic de Catalunya

SERRALLONGA URQUIDI, JOAN, 1998. sant Quirze de Besora de 1714 a l'actualitat. Eumo editorial

DDAA, 1996. Retalls d'història del segle XIX. Club d'història local. Sant Quirze de besora

DDAA. Ruta del patrimoni fluvial industrial. Can Guixà. Conserci del Ter

AMQ. Matricules industrial de 1854-1940. tarifa 3 a

AMQ. Cuaderno de liquidaciones y amillaramiento.1862. Carpeta 1016.

[https://ca.wikipedia.org-wikimedia-xemeneia de can Guixa](https://ca.wikipedia.org-wikimedia-xemeneia-de-can-Guixa)

[https://plazaspublicasbcn.blogspot.com-2020/08-Els Guixa i els Tomas a Sant Quirze de Besora](https://plazaspublicasbcn.blogspot.com-2020/08-Els-Guixa-i-els-Tomas-a-Sant-Quirze-de-Besora)

